

**Рекомендація CM / Rec (2014) 4
Комітету Міністрів державам-членам
стосовно електронного моніторингу**

(Ухвалена Комітетом Міністрів на 1192 засіданні заступників Міністрів від 19 лютого 2014 року)

Комітет Міністрів, відповідно до положень статті 15.b Статуту Ради Європи,

Враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами;

Погоджуючись, що необхідно надалі розвивати міжнародне співробітництво в області виконання кримінальних покарань;

Враховуючи, що така співпраця повинна сприяти поліпшенню справедливості, ефективному виконанню покарань за повної поваги прав і гідності правопорушників і зниженню поширенню злочинності;

Погоджуючись, що позбавлення волі повинно використовуватися як крайній захід, і що більшість правопорушень можна ефективно та без зайвих економічних витрат розглядати в межах громади;

Враховуючи, що триваюче зростання кількості ув'язнених може призвести до умов утримання під вартою, які не відповідають вимогам статті 3 Конвенції про захист прав людини та основних свобод (ETS № 5), що було підкреслено у відповідному прецедентному праві Європейського суду з прав людини;

Наголошуючи, що переповненість в'язниць і зростання кількості ув'язнених є серйозною проблемою для адміністрацій в'язниць і системи кримінального правосуддя в цілому, як з точки зору прав людини, так і ефективного управління пенітенціарними установами;

Визнаючи, що електронний моніторинг, що використовується в рамках кримінального процесу, може допомогти зменшити використання позбавлення волі, одночасно забезпечуючи ефективний контроль підозрюваних і правопорушників в суспільстві і, таким чином, допомагає запобігти злочинам;

Визнаючи, в той же час, що електронні технології моніторингу повинні використовуватися добре регульованим і відповідним чином, з тим, щоб зменшити їх можливі негативні наслідки для приватного і сімейного життя людини, яка перебуває під електронним контролем, та зацікавлених третіх осіб;

Погоджуючись, що правила про межі, типи і форми надання електронних технологій моніторингу повинні бути визначені для того, щоб надати урядам держав-членів рекомендації щодо їх законодавства, політики і практики в цій галузі;

Також погоджуючись, що повинні бути розроблені етичні та професійні стандарти відносно ефективного використання електронного контролю з метою надання рекомендацій державним органам, у тому числі суддям, прокурорам, адміністраціям в'язниць, службам пробації, поліції і установам, що надають обладнання або контролюють підозрюваних і злочинців;

Беручи до уваги:

- Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод (ETS № 5);
- Європейську конвенцію про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими особами (ETS No. 51);
- Рекомендацію Rec (92) 16 про європейські правила щодо громадських санкцій та заходів;
- Рекомендацію Rec (92) 17 щодо послідовності при винесенні вироку;

- Рекомендацію Rec (97) 12 щодо персоналу, що займається здійсненням санкцій та заходів;
- Рекомендацію Rec (99) 22 щодо переповненості в'язниць і зростання кількості ув'язнених;
- Рекомендацію Rec (2000) 22 про поліпшення реалізації європейських правил щодо громадських санкцій та заходів;
- Рекомендацію Rec (2003) 22 про умовно-дострокове звільнення;
- Рекомендацію Rec (2006) 2 про європейські тюремні правила;
- Рекомендацію CM/Rec (2008) 11 про європейські правила для неповнолітніх правопорушників, що підлягають санкціям або заходам;
- Рекомендацію CM/Rec (2010) 1 про правила пробації Ради Європи;
- Рекомендацію CM/Rec (2012) 5 про європейський кодекс етики для тюремного персоналу;

Маючи на увазі:

- Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, не пов'язаних з позбавленням волі (Токійські правила) (Резолюція 45/110);
- Правила Організації Об'єднаних Націй стосовно поводження з жінками-в'язнями та мір покарання для жінок-правопорушників, не пов'язаних з позбавленням волі (Правила Бангкок) (Резолюція 2010/16);
- Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила) (Резолюція 40/33);
- Рамкове рішення Ради Європейського союзу 2008/947/JHA щодо застосування принципу взаємного визнання постанов і рішень про пробацію з метою контролю заходів пробації та альтернативних санкцій;
- Рамкове рішення Ради Європейського союзу 2009/829/JHA щодо застосування між державами-членами Європейського союзу принципу взаємного визнання рішень про заходи контролю в якості альтернативи попередньому ув'язненню,

Рекомендує урядам держав-членів:

- Прийняти всі необхідні міри при аналізі відповідного законодавства та практики, застосувати принципи, викладені в додатку до цієї рекомендації;
- Забезпечити поширення цієї рекомендації і коментаря до неї серед відповідних органів та установ, насамперед серед відповідних міністерств, адміністрацій в'язниць, служб пробації, поліції та інших відповідних правоохоронних органів, а також серед інших органів, які забезпечують обладнання електронного моніторингу, контролюють осіб, які перебувають під електронним моніторингом в рамках кримінального процесу.

Додаток до Рекомендації CM/Rec (2014) 4

I. Сфера застосування

Метою цієї рекомендації є визначити набір основних принципів, пов'язаних з етичними питаннями і професійними стандартами, що дозволяють державним органам забезпечувати справедливе, пропорційне та ефективне використання різних форм електронного моніторингу в рамках кримінального процесу в повній відповідності з правами зацікавлених осіб.

Вона також покликана довести до відома державних органів, що при використанні електронного моніторингу особлива увага повинна приділятися тому, щоб компетентний персонал, що працює з

підозрюваними і правопорушниками, не підірвав або замінив процес побудови конструктивних професійних відносин з ними в громаді. Слід підкреслити, що введення технічного контролю може бути корисним доповненням до існуючих соціально і психологічно позитивних способів роботи з підозрюваними або правопорушниками, що визначено відповідними рекомендаціями Комітетом Міністрів і, зокрема, в Рекомендації Rec (92) 16 про Європейські правила щодо громадських санкцій та заходів, Рекомендації Rec (97) 12 щодо персоналу, що займається здійсненням санкцій і заходів, Рекомендації Rec (2006) 2 про європейські пенітенціарні правила, Рекомендації CM/Rec (2010) 1 про правила пробації Ради Європи та Рекомендації CM/Rec (2012) 5 про європейський кодекс етики для тюремного персоналу.

II. Визначення

«Електронний моніторинг» - це загальний термін, що стосується форм контролю розташування, руху і особливостей поведінки осіб в рамках кримінального судочинства. Нинішні форми електронного моніторингу основані на радіохвильових, біометричних або супутникових технологіях стеження. Вони зазвичай містять пристрій, прикріплений до людини, і контролюються дистанційно.

Залежно від національних юрисдикцій, електронний моніторинг може бути використаний одним або декількома наступними способами:

- під час досудового етапу кримінального судочинства;
- в якості умови для призупинення відбування тюремного строку;
- в якості самостійного засобу контролю виконання кримінального покарання або заходу, не пов'язаного з позбавленням волі;
- у поєднанні з іншими заходами пробації;
- в якості заходу перед звільненням ув'язнених;
- у рамках умовного звільнення з місць позбавлення волі;
- в якості заходів інтенсивного контролю й нагляду для певних категорій правопорушників після звільнення з в'язниці;
- в якості заходу моніторингу внутрішнього переміщення правопорушників у в'язниці або по периметру в'язниць відкритого типу;
- в якості заходу захисту потерпілих від злочинів від окремих підозрюваних або правопорушників.

У деяких юрисдикціях, в яких електронний моніторинг використовується в якості механізму виконання тюремного ув'язнення, особи, що перебувають під електронним моніторингом, вважаються владою в'язнями.

У деяких юрисдикціях, електронний моніторинг безпосередньо управляється адміністрацією в'язниці, службою пробації, поліцією або іншими компетентними державними органами, в той час як в інших він здійснюється приватними компаніями, що укладають договори з державними відомствами, в рамках обслуговування.

У деяких юрисдикціях, підозрюваний чи злочинець, який носить пристрій, повинен покрити частину витрат на його використання, в той час як в інших держава сама покриває витрати на електронний моніторинг.

У деяких юрисдикціях, електронний моніторинг може використовуватись у відношенні неповнолітніх підозрюваних і правопорушників, у той час як в інших ця міра не застосовується до неповнолітніх.

«Підозрюваний» - будь-яка особа, яка, як стверджується, скоїла правопорушення або обвинувачується у вчиненні злочину, але не була засуджена за це.

«Правопорушник» - будь-яка особа, яка була засуджена за скоєння кримінального злочину.

«Відомство, що надає електронне обладнання для моніторингу» - як правило, приватна компанія, яка виробляє, продає, надає в оренду і обслуговує таке обладнання.

«Відомство, що відповідає за контроль осіб, які перебувають під електронним моніторингом» - державний орган чи приватна компанія, яка уповноважена компетентними органами контролювати місце розташування, переміщення або певну поведінку підозрюваного або правопорушника протягом певного періоду часу.

«Служба пробації» - орган, відповідальний в межах громади за виконання санкцій та заходів, визначених законом і накладених на правопорушника. Її завдання включає в себе цілий ряд заходів, які включають контроль, керівництво та допомогу, спрямовану на соціальну інтеграцію правопорушників, а також на сприяння громадській безпеці. Вона також може, залежно від національної правової системи, здійснювати одну або декілька наступних функцій: надання інформації та консультацій судовим та іншим органам, які ухвалюють рішення, щоб допомогти їм ухвалити обґрунтовані і справедливі рішення; надання рекомендацій та підтримки правопорушникам, які перебувають в ув'язненні, щоб підготувати їх до звільнення і розселення; моніторинг та надання допомоги особам, які отримують дострокове звільнення; втручання реституційного правосуддя; пропонування допомоги потерпілим від злочинів.

Служба пробації також може бути, залежно від національної правової системи, «органом, відповідальним за контроль осіб, які перебувають під електронним моніторингом».

III. Основні принципи

1. Використання, а також види, тривалість і порядок виконання електронного моніторингу в рамках кримінального правосуддя регулюється законом.
2. Рішення про встановлення або скасування електронного моніторингу повинні ухвалюватись судом або передбачати судовий розгляд.
3. Якщо електронний моніторинг використовується на досудовому етапі, необхідно виявляти особливу обережність, щоб не розширити його використання.
4. Тип і умови виконання електронного моніторингу повинні бути відповідними з точки зору тривалості, а серйозність ймовірного або скоєного правопорушення повинна враховувати індивідуальні обставини підозрюваного або правопорушника і регулярно переглядатись.
5. Електронний моніторинг не повинен виконуватись з обмеженням прав і свобод підозрюваного або правопорушника в більшій мірі, ніж це передбачено рішенням про його введення.
6. При встановленні електронного моніторингу та його типу, тривалості і умов виконання слід враховувати його вплив на права та інтереси сімей та третіх осіб в місці, в якому утримується підозрюваний чи правопорушник.
7. Не повинно бути жодної дискримінації у реалізації або виконанні електронного моніторингу на підставі статі, раси, кольору шкіри, національності, мови, релігії, сексуальної орієнтації, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, належності до національних меншин або фізичного чи психічного стану.
8. Електронний моніторинг може використовуватись в якості автономного заходу для того, щоб забезпечити контроль і зниження рівня злочинності протягом певного періоду його виконання. Для того, щоб утримувалися від скоєння злочинів якомога довше, необхідно поєднувати електронний контроль з іншими професійними і допоміжними заходами, спрямованими на соціальну реінтеграцію правопорушників.
9. Якщо організації з приватного сектора беруть участь у реалізації рішень про застосування електронного моніторингу, відповідальність за ефективне поведіння з цими особами відповідно до міжнародних етичних і професійних стандартів повинні нести органи державної влади.
10. Державні органи повинні забезпечити, щоб вся необхідна інформація про участь приватного сектора в електронному моніторингу була прозорою і мала регульований доступ до неї з боку громадськості.
11. Якщо підозрювані та правопорушники несуть частину витрат на використання електронного моніторингу, їх витрати повинні відповідати їхньому фінансовому становищу і регулюватись законом.
12. Обробка, використання і обмін даними, зібраними щодо введення і реалізації електронного моніторингу з боку відповідних органів, повинні спеціально регулюватись законодавством.

13. Співробітники, що відповідають за виконання рішень, пов'язаних з електронним моніторингом, повинні бути в достатній кількості та регулярно проходити належне навчання для виконання своїх обов'язків ефективно, професійно і у відповідності з найвищими етичними стандартами. Їх підготовка повинна включати питання захисту даних.

14. Повинні бути передбачені регулярні урядові перевірки і можливості для незалежного контролю відомств, відповідальних за виконання електронного моніторингу відповідно до національного законодавства.

IV. Умови виконання електронного моніторингу на різних етапах кримінального процесу

15. З метою забезпечення дотримання вимог можуть бути реалізовані різні заходи відповідно до національного законодавства. Зокрема, можна запросити згоду підозрюваного або правопорушника і співпрацю з його боку, або встановити стримуючі санкції.

16. Умови виконання та рівень втручання електронного моніторингу в досудовий етап повинні відповідати передбачуваному правопорушенню і ґрунтуватись на оцінці ризику, що особа переховуватиметься, втручатиметься у процес відправлення правосуддя, створюватиме серйозну загрозу громадському порядку або вчинить новий злочин.

17. Національне законодавство регулює порядок, відповідно до якого час, проведений під електронним контролем під час досудового етапу, може бути врахований судом при визначенні загальної тривалості остаточної санкції або міри.

18. Якщо існує схема захисту потерпілих з використанням електронного контролю для відстеження руху підозрюваного або правопорушника, важливо отримати попередню згоду потерпілого, а всі зусилля необхідно спрямувати на гарантування того, що потерпілий розуміє можливості та обмеження технології.

19. У випадках, якщо електронний моніторинг відноситься до виключення з або обмеження конкретними зонами, необхідно направити зусилля на гарантування того, що такі умови утримання не обмежують розумну якість повсякденного життя в суспільстві.

20. У разі необхідності контролю зловживання наркотичними речовинами або алкоголем, необхідно приділити увагу відповідному інтрузивному, лікувально-виховному потенціалу електронних і традиційних підходів при ухваленні рішення стосовно того, який підхід повинен використовуватись.

21. Слід, наскільки це можливо, уникати електронного моніторингу, який обмежує правопорушників межами місця проживання без права на виїзд, для того, щоб запобігти негативним наслідкам ізоляції у випадку, якщо особа проживає одна, і для захисту прав третіх сторін, які можуть знаходитись в тому ж місці.

22. З метою підготовки правопорушників до звільнення і в залежності від типу правопорушення та програми роботи з правопорушником, електронний моніторинг може використовуватись для збільшення надання короткострокових тюремних відпусток в окремих випадках, можливості працювати за межами в'язниці або перебувати у в'язниці відкритого типу.

23. Електронний моніторинг може використовуватись в якості альтернативного тюремного ув'язнення, і в цьому випадку його тривалість повинна регулюватись законом.

24. Електронний моніторинг може використовуватись, якщо необхідно, у разі дострокового звільнення з в'язниці. У такому разі його тривалість повинна бути пропорційна залишку терміну тюремного ув'язнення.

25. Якщо електронний моніторинг використовується, при необхідності, після відбуття тюремного ув'язнення в якості заходу після звільнення, його тривалість та втручання повинні бути чітко визначені, з повним урахуванням загального впливу на колишніх ув'язнених, їх сім'ї та третіх осіб.

V. Етичні питання

26. Вік, інвалідність та інші відповідні конкретні умови або особисті обставини кожного підозрюваного або правопорушника повинні враховуватись при ухваленні рішення щодо того, чи необхідно і за яких умов може бути встановлено електронний моніторинг.

27. За жодних обставин електронне обладнання моніторингу не можна використовувати, щоб навмисно завдати фізичну або психологічну шкоду чи страждання підозрюваному чи правопорушнику.

28. Правила, що стосуються використання електронного моніторингу, повинні періодично переглядатися, щоб враховувати технологічні досягнення в цій області, з метою уникнення надмірного втручання в особисте і сімейне життя підозрюваних, правопорушників та інших постраждалих осіб.

VI. Захист даних

29. Дані, зібрані в ході використання електронного контролю, регулюються конкретними правилами, заснованими на відповідних міжнародних стандартах щодо зберігання, використання та поширення даних.

30. Особлива увага повинна приділятися суворому регулюванню використання та надання таких даних у рамках кримінальних розслідувань та проваджень.

31. У разі недбалого або навмисного неправильного використання чи обробки таких даних повинна бути введена в дію система ефективних санкцій.

32. Приватні відомства що надають електронне обладнання моніторингу або відповідальні за контроль осіб, які знаходяться під електронним моніторингом, повинні виконувати ті ж самі правила і положення щодо поводження з даними.

VII. Співробітники

33. Повинні застосовуватись усі відповідні правила Рекомендації Rec (92) 16 про європейські правила щодо громадських санкцій та заходів, Рекомендації Rec (97) 12 щодо персоналу, що займається здійсненням санкцій і заходів, Рекомендації CM/Rec (2010) 1 про правила пробації Ради Європи та Рекомендації CM/Rec (2012) 5 про європейський кодекс етики для тюремного персоналу, які стосуються персоналу.

34. Персонал повинен бути навчений спілкуватися з підозрюваними й правопорушниками чуйно, повідомляти зрозумілою їм мовою і чином про використання технології, її вплив на їх особисте і сімейне життя, і про наслідки її використання.

35. Персонал повинен бути навчений мати справу з потерпілими в тих випадках, коли застосовуються схеми підтримки потерпілих в рамках електронного моніторингу.

36. При встановленні електронного моніторингу, слід приділяти увагу позитивним якостям як людського, так і автоматизованого управління даними, зібраними центром контролю, пам'ятаючи про переваги кожного з них.

37. Персонал, якому доручено встановлювати або виконувати електронний моніторинг, повинен регулярно оновлюватися і проходити навчання поводженню, використанню і впливу обладнання на відповідних осіб.

38. Персонал повинен бути навчений установці та зніманню пристроїв та наданню технічної допомоги і підтримки з метою забезпечення ефективного та точного функціонування обладнання.

VIII. Робота з громадськістю, дослідження та оцінки

39. Широка громадськість повинна бути проінформована про етичні і технологічні аспекти використання електронного моніторингу, його ефективність, цілі і значення в якості засобу обмеження свободи підозрюваних або правопорушників. Також необхідно інформувати про те, що електронний моніторинг не може замінити професійне людське втручання і підтримку підозрюваних і правопорушників.

40. Необхідно проводити дослідження, незалежну оцінку та контроль з метою надання допомоги державним органам в ухваленні обґрунтованих рішень, що стосуються етичних і професійних аспектів використання електронного моніторингу в кримінальному процесі.